

Lech Miodyński

SYMBOLE MIEJSCA

W KULTURZE
I LITERATURZE MACEDOŃSKIEJ

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2011

**Symbole miejsca
w kulturze
i literaturze macedońskiej**

NR 2887

Lech Miodyński

Symbole miejsca w kulturze i literaturze macedońskiej

Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego

Katowice 2011

Bożena Tokarz

Celina Juda

Redaktor techniczny **Barbara Arenhövel**

Copyright © 2011 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2039-7
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-226-2365-7
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 23,5. Ark. wyd. 30,0. Papier offset. kl. III,
90 g Cena 36 zł (+ VAT)

Lamanie: Pracownia Składu Komputerowego
Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego
Druk i oprawa: PPHU TOTEM s.c. M. Rejnowski, J. Zamiara
ul. Jacewska 89. 88-100 Inowrocław

Spis treści

Wstęp	7
-----------------	---

Lokalizacja abstrakcyjna

Miejsce w przestrzeni	13
Wyobrażenia symboliczne w kulturze	35
Symbole miejsca w tekstach kultury	54
Reprezentacje symboli miejsca w literaturze	72

Lokalizacja konkretna

Współrzędne macedońskiej symboliki geokulturowej	97
Geosfera	97
Antroposfera	116
Trzy widnokregi symboliczne	201
Saloniki	202
Ochryd	219
Skopje	236
Topografie słowa — atrybuty, komunikaty, mediacje	258
Symbole pierwotne	259
Symbole przetworzone	282
Zakończenie	315
Bibliografia	319
Indeks osobowy	347
Indeks nazw geograficznych	363
Резиме	373
Summary	375

Wstęp

Problem ontologicznej i aksjologicznej kategoryzacji miejsca w układzie zbiorowych wyobrażeń rysuje się wielorako w zależności od obranej perspektywy analizy, której metody oraz cele mogą być tak różnorodne, jak odrębności uznających je za własne dyscyplin szczegółowych. Zakładając niemożność stworzenia stałego i systematycznego katalogu kulturowych odniesień do tytułowego przedmiotu w ramach często rewaloryzowanej tradycji etnicznej, wspólnoty użytkowników danego terytorium czy jednojęzycznego korpusu tekstów (z powodu nadmiaru przykładów i chwiejności wartościowania), można jednak próbować określić zakres adaptacji tych odniesień w szeroko pojętych przekazach tekstowych oraz w systemie kolektywnej symboliki. Tym relacjom i związkom znaczeń o charakterze symbolicznym właściwa byłaby przynależność zarówno do sfery samych postrzeżeń geo- i topograficznych, jak i do konstrukcji semantycznych umiejscowionych w lokalnych modelach konotacji przestrzennych, formach wypowiedzi artystycznych (z literacką i architektoniczną włącznie), *tematycznych* wymiarach narodowej kultury i jej (auto)stereotypach, materialnej tkance cywilizacji, folklorze i różnych postaciach wiedzy potocznej.

Obszar owej refleksji autor ogranicza do środowiska macedońskiego w jego granicach terytorialnych, etnograficznych i administracyjnych (choć dziś niezupełnie się one pokrywają), nie stroniąc od ważnego w tym przypadku dziejowego kontekstu geokulturowego oraz współrzędnych południowosłowiańskich i bałkańskich — w ich raczej topoanalitycznym i środowiskowym właśnie niż politycznym czy ideologicznym rozumieniu. Świadom niebezpieczeństw rozmycia opisu interdyscyplinarnego, w opowieści metodologicznej pracy stara się przy tym selekcjonować i funkcjonalizować dane dostępne w zasobach geograficznych, filologicznych, historycznych czy kulturoznawczych, lecz z uwzględnieniem uszczegółowionych już aspektów spojrzenia na *miejsca znaczące* przez pryzmat ontologii obszaru fizycznego, wybranych teorii symbolu i obrazu, etnologii diachronicznej, materialnej historii cywilizacji, geografii humanistycznej oraz historycznej, mitografii, ide-

ogramów folkloru czy fenomenologii, topiki i genologii literaturoznawczej. Bez ich wykorzystania balast faktografii okazałby się nie do udźwignięcia przez opracowanie o charakterze czysto — na przykład — filologicznym, które w niejedynej zresztą postaci w obrębie sławistycznej macedonistyki już funkcjonuje jako wycinkowe ujęcie kwestii *lokalności* czy *rodzimości*. Z kolei analogiczne monografie kulturoznawcze mają z reguły nachylenie wąsko materiałowe albo kierują się ku etnokonfesyjnym czy regionalnym wspólnotom bałkańskich terytoriów, historyczne zaś koncentrują na chronologizacji faktów, interpretacji materiałów archiwalnych czy opisach jednorodnych sektorów narodowych kultur. Rzut oka na załączoną bibliografię pozwala przekonać się o dominacji badań monotematycznych, z których duchem z rzadka polemizują niektóre studia teoretyczne.

Złożoność kluczowej kwestii może się więc okazać komparatystycznym spoiwem, pomagającym w sposób wielostronny i otwarty na uzupełnienia zaprojektować ramę oglądu procesów homogenizacji tożsamości zbiorowej na płaszczyźnie jej „statycznego zakotwiczenia” w miejscach. Jednocześnie możliwe jest też dostrzeżenie przewycięzania owego uzależnienia. Obie postawy pozwolą w założeniu na określenie społecznych, kulturowych i artystycznych funkcji wyobrażeń historycznie głęboko utrwalonych na danym terytorium, w którego geosferze wybrane *loci* rozwijają się z czasem w centra oddziaływania symbolicznego. Kolejno przedstawiane zespoły zagadnień miałyby właśnie owo narastanie znaczeń w wybranych miejscach unaocznnić. Formułowanie tez technicznie przebiega w dwóch fazach — począwszy od budowy teoretycznego zaplecza rozdziałów analitycznych (*lokalizacji abstrakcyjnej* — część ta jest względnie obszerna i świadomie autonomiczna w stosunku do drugiej, by posłużyć przy innych naukowych okazjach za uniwersalny wzorzec), a skończywszy na analizach i interpretacjach świadectw *lokalizacji konkretnej* — próbujących wysunąć propozycje ogólne zastosować. Pierwszy segment obejmuje przedstawienie kontekstów pojęcia miejsca w ujęciach przyrodoznawczych i — szczególnie — humanistycznych, porządków występowania wyobrażeń symbolicznych w kulturze (zgodnie z ich różnymi koncepcjami i funkcjami), rozpowszechnienia symboli miejsca w wytworach kultury oraz reprezentacji tych fenomenów w tekstach literackich. W drugim natomiast uwaga zostaje skupiona na naturalnych oraz antropogenicznych uwarunkowaniach powstawania symboliki geokulturowej w dawnej i dzisiejszej Macedonii, z akcentem na bodźce płynące z geosfery i — w najważniejszej części studium — na przekształcenia świadomości symbolicznej etnotopografii w rzeczywistości antroposfery (podrozdział, o którym mowa, zawiera również trzy jednostki kompozycyjne poświęcone „symbolicznym horyzontom” zakreślanym w narodowej pamięci z głównych miejsc /miast etnosemantycznego wytwarzania wartości). Całości dopełnia — mający naturę rozbudowanego konspektu problemów — fragment doty-

czący ideowych i formalnych zastosowań atrybutów oraz ról *lokatywnego* uniwersum znaków w macedońskiej literaturze (i w ograniczonym stopniu — w folklorze). Naszkicowana pod takim kątem mapa „mikrokosmosu wyobrażonego”, odkrywanego na peryferiach południowej Słowiańszczyzny, okazać się może wielokrotnie pomniejszonym modelem geograficzno-historycznych stref o szerszym zasięgu, co w istocie zaświadczyć powinno o względności wielu rodzajów granic, ustanawianych na mocy prawa chwili bądź arbitralnych interpretacji dowodów kulturowej dawności. Wielorodność jest tu bowiem dana aksjomatycznie jako *signum loci*, a znaczenie ruchu i zmienności obszarów wpływu występuje jako spotęgowany wyróżnik całego geokulturowego wizerunku subkontynentu bałkańskiego. Na owym dzisiejszym niestabilizowanym politycznym przedpolu Europy, korzystającej umiejętnie z jego symbolicznego potencjału znaków upadłych cywilizacji i ich wielowiekowego płodnego współegzystowania, istnieją wszak miejsca obdarzone znaczeniem uniwersalnym również daleko poza Macedonią — tam już tylko zmitologizowane, tu natomiast wciąż żywe.

Indeks osobowy*

A

- Abdil-aga Şabanderoglu 148
Abdülhamid II 214
Abdul-pasza 246
Abler Ronald 22
Abrams Robert 90
Aczkow Nikoła 132
Adamowski Jan 132, 272, 276
Adams John 22
Ahmeti Ali 163,
Ajdačić Dejan 308
Al-Idrizi 141, 150, 225
Aleksandar I Obrenović 188, 240
Aleksander I 123
Aleksander III Wielki 99, 113, 115,
121, 122, 124, 125, 154, 158, 201,
206, 241, 256, 288, 289, 318
Aleksander IV 121
Aleksandrow Todor 195
Aleksić Dragan 252
Aleksiew Arseni 156
Aleksova Blaga 181
Aleksudi Antim 232
Alighieri Dante 81
Ali-Pasza z Tepeleny / Janiny 133, 148
Ančevski Goran 297
Ančevski Zoran 288
Anderson Ben 14
Andonov Vančo 178
Andonov-Poljanski Hristo 100
Andonovski Venko 263, 287, 299
Andreevski Petre 286, 292
Andrić Ivo 245
Andronik II Paleolog 229
Angelarij, św. 232
Angelovska-Panova Maja 165
Anim Fatima 146
Anna Komnena 108, 221
Antoljak Stjepan 131
Antygon II 124
Apostolova Srebra 194
Apostolski Mihailo 128, 147
Appleton Jay 63
Archelaos 109, 121
Armand Dawid 61
Arnold Arthur 210
Aroesti Chaim 252
Arsenij z Salonik 310
Arsova Slavka 300
Arsovski Tihomir 244
Arystoteles 38, 121, 125, 181
Ataî Üskübi 240
Atanasov Petar 105
Atanasovski Miho 285
Atatürk (Mustafa Kemal Pasza) 155,
210, 214, 248, 281
Avzi-pasza 246
Aymard Maurice 67

B

- Bachelard Gaston 87, 284
Bajazyd I 139, 249

---

* Indeks nie obejmuje nazwisk zamieszczonych w *Bibliografii*.

Bajazyd II 240, 241
 Bakevski Petre 295
 Balabanov Kosta 237, 243, 248
 Baldwin Elaine 62, 65, 309
 Balevski Milčo 175
 Banse Ewald 61, 75
 Bańka Józef 71
 Baran Bogdan 49
 Bartmiński Jerzy 261, 262, 265
 Bartnicka Małgorzata 15, 16, 66, 90
 Baševski Dimitar 286, 304
 Batowski Henryk 203
 Bazyli II Bułgarobójca 135, 151, 224, 227
 Bączyk-Tomaszewska Alicja 76
 Beatus 100
 Beaujour Felix, de 171, 242
 Beckett Samuel 86
 Bečanović Tatjana 43
 Bendereew Atanas 106
 Benediktsson Karl 58
 Benedyktowicz Zbigniew 60
 Berger Peter 21
 Bernardo Lorenzo 100
 Bieńkowska Danuta 60
 Black Max 39
 Blanchot Maurice 77
 Bloor David 39
 Błażejowski Michał 78
 Boduszyńska-Borowikowa Maria 67
 Bogucka Anna 52
 Bogusławska Magdalena 129
 Bollnow Otto 264
 Bondone Giotto, di 184
 Borek Henryk 165
 Borys I Michał 224
 Borys III Koburg 253
 Borzęcka Münevver 240, 248
 Boškovik' G'urg'e 131
 Boškovski-Jon Jozo 117, 297
 Botew Christo 78
 Boué Ami 104
 Boulding Kenneth 54
 Božinovski Stole 197
 Božinovski Zdravko 195

Branković Vuk 238, 241
 Braudel Fernand 22, 67, 289
 Brezovski Slavko 175
 Brkić Aleksej 170
 Brown Edward 154
 Brown Roger 39
 Bryll Ernest 299
 Bubevski Dušan 178
 Buchowski Michał 37, 49
 Buczyńska-Garewicz Hanna 79, 81, 82, 87, 92, 116, 259, 284, 317
 Budrowska Kamila 86, 197
 Budzińska Magdalena 119
 Bukowska-Floreńska Irena 51, 58
 Buló Jorgo 136
 Buntašeska Tanja 226
 Burkot Stanisław 78
 Burszta Wojciech 37, 42, 79
 Buşatli Mehmed 148
 Buttimer Anne 14, 19, 20, 50
 Bužarovska Vera 134

C

Calvino Italo 92
 Carlyle Joseph 188
 Carter Frank 132
 Casey Edward 15
 Cassirer Ernst 18, 39, 47, 48
 Castoriadis Cornelius 46
 Castorius 99, 107
 Çelebi Evliya 233, 240, 242
 Cenevski Kiril 135
 Cenew G'ore 117
 Cepenkov Marko 267, 272
 Chankowski Andrzej 109
 Chatzon 206
 Chelińska Maria 111
 Chervau M. 168
 Chitrow Michaił 150
 Chomatianos Demetrios, abp 271
 Chomsky Noam 73
 Christowa Svetłana 58, 170
 Ciborowski Adolf 254
 Cichowicz Stanisław 44

Cieński Marcin 85
 Cieślikowa Aleksandra 279
 Cieślikowska Teresa 81
 Ciszewska Barbara 104
 Ciwian Tatiana 261
 Claudel Paul 86
 Claval Paul 14, 51, 70
 Coarelli Filippo 67
 Conder Josiah 204, 206
 Cousinery Esprit 133, 149, 150, 153,
 155, 166, 189, 199
 Cvetković Bora 154
 Cvijić Jovan 118
 Cybulska-Piskorek Jadwiga 70
 Cyceron 204
 Cyrus Młodszy 143
 Cyryl, św. 181, 214, 232, 256
 Czaja Dariusz 60
 Czankow Żeczko 165
 Czarnowski Stefan 89
 Czekalski Tadeusz 215, 216
 Czerniewska Krystyna 70

Č

Čapovski Ivan 296, 303
 Čašule Ilija 305
 Čašule Kole 303, 304
 Čausidis Nikos 168, 267, 268
 Čento (Andonov) Metodija 256
 Čingo Živko 294, 304, 308
 Čipan Boris 172, 234
 Čolovik' Iskra 237, 240, 242, 251
 Čupovski Dimitrie 101, 128, 195

D

Damevski-Šate Trajko 302
 Damjanovski Zoran 309
 Dancygier Józef 261
 Danczewa M. 17
 Danielewicz Jerzy 85
 Danilovski Jordan 299
 Dansereau Pierre 14, 17
 Dardel Éric 23, 24
 Daskalow Georgi 142

Davie Donald 14
 Dąbrowska-Partyka Maria 89, 286
 Deczew Dimityr 128
 Dehnel Tadeusz 67
 Delčev Goce 194, 251, 253, 256
 Delinikolova Zorka 157
 Deptuła Czesław 118, 126
 Deroko Aleksandar 238
 Desmolins Edmond 143
 Dewey John 76
 Dębowski Jan 78
 Dilthey Wilhelm 24
 Dimevski Slavko 188, 209, 227, 251
 Dimitri Michael 125
 Dimitrijević Srboljub 104, 120, 170,
 177, 208
 Dimitrioski Trenčo 299
 Dimitrow Božidar 136
 Dimitrow-Babata Atanas 194
 Dimkovska Lidija 313
 Dimovska Vesna 285
 Dinčev Evgenij 105
 Dinew Angel 253
 Diodor Sycylijski 221
 Dioklecjan 130, 204
 Dionizy, bp 223
 Dirjan Liljana 286, 287
 Diukow Grigorij 187
 Diuzew Jurij 90
 Dmítruk Krzysztof 84, 311
 Dojčinoski Kiro 243
 Dolinski Vitomir 186
 Doroteus, abp 227
 Dostojewski Fiodor 84, 282
 Douglas Mary 41, 42
 Downs Roger 37
 Dragutin (Jovan Dragutin) 183
 Drakul Simon 290, 294
 Dramowicz Konrad 15, 25, 73, 77
 Drinow Marin 186
 Drnkov Blagoja 108
 Držić Marin 238
 Dujczew Iwan 310
 Duracovski Dimitrie 298
 Durand Gilbert 46

Duridanow Iwan 280
Durkheim Émile 47
Dušan (Stefan Dušan) 137, 139, 152,
158, 182, 183, 188, 230, 234, 238,
247
Dymitr, św. 146, 210, 215
Dželadin-beg 225, 233
Džeparoski Ivan 119, 286, 291
Džikov Stavre 303
Džurak Ewa 42

Đ

Đerić Gordana 312
Đerić Vasilije 196
Đulibrk Svetozar 118
Đurić Rajko 158

E

Eco Umberto 46
Eliade Mircea 42, 46, 220, 263
Elias Norbert 47
Elias, św. 268, 269
Eluard Paul 296
Elżbieta II 305
English Paul 169
Enver-beg (Enver Paša) 194
Erazm z Antiochii, św. 181
Erazm z Rotterdamu 69
Eurypides 122
Eutymiusz Tyrnowski 310
Evans Arthur 237, 247, 297
Eyles John 14, 25

F

Farley James 154
Fasmer Max 165
Feridi 240
Filip II 121, 124, 165, 203
Filip V 125
Filipović Milenko 163
Firth Raymond 46, 48
Fleischer Michael 45
Fotev Metodija 292

Fotinow Konstantin 101
Fras Zbigniew 62

G

Gabelić Smiljka 230
Gać Jan 136
Gadomska Barbara 13, 60, 259
Gale Nathan 15, 16
Galen 249
Galeriusz 204
Galinow Szamil 90
Galt John 205, 210
Gałczyński Konstanty 299
Gapo Branko 151, 193
Gaughran Richard 288
Gavril Lesnovski, św. 182
Geertz Clifford 41, 42, 49, 52
Gega Dževat 307
Gelevski Nikola 306
Genadios, metropolita 218
George Pierre 111, 155
Georgievski Ljubiša 308
Georgievski Mihajlo 209
Georgievski Taško 293, 295, 303
German, św. 136
Ghervas Stella 317
Gil Dorota 269
Ginovski Panajot 175
Ginsberg Allen 313
Girard René 75
Giurowa Swetła 150
Giuzelew Wasil 135, 136
Gleń Adrian 65
Głombiowski Krzysztof 142
Głuchowski Gerard 41
Głuszek Michał 183
Goethe Johann Wolfgang, von 39, 74,
85
Goldmann Lucien 75
Golledge Reginald 16
Gołowackij Jakow 165
Goodenough Ward 37
Gopčević Spiridon 104, 155, 163, 245
Gorazd, metropolita 188
Gorazd, św. 232

Goszczyńska Joanna 129
 Gould Peter 22
 Goździk Jan 77
 Górdzialek Józef 90
 Graboń Andrzej 115
 Grabrijan Dušan 168
 Grabska Elżbieta 87
 Gracianskij Andriej 105, 110, 166
 Granö Olavi 16
 Grédion Sigfried 86
 Gregory Derek 65
 Greimas Algirdas 46
 Grigorian Eduard 165
 Grigorow Georgi 132
 Grigorowicz Wiktor 221, 232, 280
 Grisellini Francesco 100
 Grozdanov Cvetan 175, 231, 232, 234
 Grozdin Hristo 311
 Gruev Dame 141, 194, 256
 Grzegorz Camblak 310
 Grzegorz I Wielki 227
 Grzegorz II, abp 229
 Grzegorz Palamas, św. 229
 Grzybowski Jerzy 77
 Guleski Sotir 292
 Guli Pitu 193
 Guliński Stanisław 146
 Gułkowski Jerzy 36
 Gutorow Jacek 65
 Gzell Sławomir 294
 G'uckova Fani 303
 G'určinov Milan 284
 G'určinova Anastasija 110
 G'uzel Bogomil 284—287, 303, 313

H

Habermas Jürgen 48
 Hadaczek Bolesław 90
 Hadżiev Vanja 144
 Hadżikonstantinov-Dżinot Jordan 133,
 147, 182, 184, 189, 197, 239, 244,
 270, 275, 300
 Hadżivasiljević Jovan 252
 Hafiz Mehmed 245
 Haki Çelebi 240

Hall Edward 25, 29
 Halpern Joel 108, 162
 Hałas Elżbieta 46—48, 87, 296
 Hamdi-bej 134, 146, 155
 Hammond Nicholas 109, 113, 121, 122,
 124, 125
 Handke Kwiryna 97, 260
 Hard Gerhard 58
 Hardy Thomas 75
 Harrison Paul 14
 Hasan-pasza 148
 Haussig Hans-Wilhelm 181, 207, 228
 Haxhihasani Qemal 149
 Hay Robert 55
 Heidegger Martin 16
 Hekatajos z Miletu 122
 Herder Johann, von 277
 Herodot 112, 114, 136
 Hezjod 112
 Hierokles 130
 Hipokrates 250
 Hjeltslev Louis 46
 Hodrová Daniela 78
 Hodża Enver 124
 Hołówka Teresa 29
 Homer 108, 199, 212
 Hopfinger Maryla 84
 Hristić Stevan 234
 Hristov Stojan 304
 Hristova-Jocik' Svetlana 286
 Hugo Victor 87
 Huma Szach Sultana 240, 241
 Hunt Philip 188
 Husein Szach 241
 Husserl Edmund 23

I

Ibsen Henrik 60
 Igow Swetłozar 77, 265, 284
 Ihnatowicz Ewa 87
 Ilić Mihailo 168
 Iljov Vasil 247
 Ćinciciyan Ćugas 171
 Inglot Mieczysław 89
 Ionesco Eugène 86

Isaak Çelebi 240
 Ishak-beg 240
 Ismail-beg 133, 148
 Ivanov Blagoja 299
 Ivanova N. 305
 Ivanova Olga 138, 139, 165, 278, 281
 Ivanovska Irina 301
 Ivanovski Jovica 300
 Ivanovski Srbo 286, 287
 Iwan Rylski, św. 182
 Iwan Władysław 136
 Iwanow Ilija 101
 Iwanow Jordan 111, 135, 136, 147, 151,
 182, 185, 223, 227, 231, 232, 238,
 240, 266—269, 271, 275, 283, 310
 Iwanow Wiaczesław 70
 Izabela I 207
 Izokrates 121

J

Jačev Risto 286, 293
 Jaja-pasza 241
 Jałowiecki Bohdan 89
 Jan, abp 206
 Jan Chryzostom (Złotousty) 227
 Jan I Tzimiskes 135
 Jan Kukuzel, św. 186, 230
 Jan Stauracjusz 206
 Janczak Julian 165
 Janevski Slavko 155, 273, 274, 284,
 292, 293, 297, 299
 Janion Maria 24
 Janusz Maria 202
 Jaranow Dimityr 145, 163
 Jargina Zoja 17
 Jaspers Karl 31, 38
 Jerzy Kratowski, św. 209
 Jesenšek Marko 293
 Jędrzejczyk Dobiesław 14, 19, 28, 29,
 34, 54, 74
 Jigit-pasza 241, 249
 Joakim Osogovski (Sarandaporski), św.
 182
 Johnston Ron 14, 22
 Jokiel Irena 65

Joksimović Hranislav 252
 Jordan Terry 62
 Jordanovski Ljupčo 300
 Jovan Oliver 182, 230, 268
 Jovančević Branislav 174
 Jovanov Mitko 200
 Jovanovik' Marinela 301
 Jovanovski Meto 308, 313
 Jovkov Arsenij 193
 Jowkow Jordan 78
 Juda Celina 89, 286
 Juliusz Cezar 312
 Jung Carl Gustav 38
 Jurewicz Oktawiusz 206
 Jurišić Gedeon 238
 Justynian I Wielki 170, 205, 221, 223,
 227, 256
 Juvan Mirko 304

K

Kacarow Gawrił 123, 128
 Kaczyński Maciej 62, 309
 Kadłubek Wincenty 126
 Kadłubek Zbigniew 29, 56, 72, 122, 261
 Kalinowska Maria 90
 Kallimopolou Eleni 216
 Kałojan Asen 156
 Kamionka-Straszakowa Janina 78
 Kapandži Ahmed 215
 Kapčev Georgi 195
 Kaplan Bernard 37
 Kapustin Antonin 108, 129, 130, 138,
 153, 155, 184, 230
 Kapuševska-Drakulevska Lidija 298
 Kara Trifun 240
 Karajanov Ilija 286
 Karajowow Toma 253
 Karanov Efrem 280
 Karanučev M. 292
 Karaoğlan 240
 Kardula Niko 133
 Karev Nikola 256
 Karinte Eleni 155
 Karłowa Marija 112, 150, 157, 158,
 173, 176, 184, 186, 192, 234

Karol I 155
 Karovski Lazo 153, 178, 269, 305
 Karpoš 148, 242, 256
 Karwowska Elżbieta 67
 Kasarello Lidia 78
 Kasim Pasza 207
 Kasumović Milan 104
 Katardžiev Ivan 178
 Katarzyna Wielka 209
 Kavasilas Konstantyn 230
 Kawka Maciej 215
 Kele František 202
 Kellerman Aharon 28
 Kemal Rustem-beg 246
 Kietlińska Anna 86, 197
 Killian Lewis 47
 Kiosew Aleksandyr 306
 Kitančev Trajko 266
 Kitanoski Mišo 134, 148, 152, 166, 191, 198, 218
 Kitevski Marko 264
 Kitowska-Lysiak Małgorzata 57, 80, 118
 Kletnikov Eftim 142, 286
 Kliman Aldo 299
 Kliment, św. 136, 137, 144, 152, 153, 181, 183, 221, 223—225, 229, 230, 232, 234, 256, 267, 271, 275, 276, 305
 Kłoczowski Jan Andrzej 44
 Kłoskowska Antonina 45
 Knežević Miloš 317
 Kocovski Danilo 238, 240, 241, 245, 246, 248, 249, 252, 253, 256, 287, 297, 299
 Koco Dimče 116
 Kohoski Vladimir 150
 Kolar-Panova Dona 255, 256
 Kolbe Kica 291
 Kolbuszewski Jacek 76, 85, 90, 170, 293
 Koledarow Petyr 144, 224
 Kolevski Pando 287
 Kolumb Krzysztof 142
 Kondakow Nikodim 126, 209
 Kondracki Jerzy 61
 Koneczny Feliks 131
 Koneski Blaže 281, 286, 287, 292, 293, 304
 Konew Ilija 132
 Konikowska Magdalena 57
 Konstantinov Duško 195
 Konstantinov Hristo 178
 Konstantinov Miloš 157
 Konstantyn Asen 238
 Konstantyn I Wielki 135
 Kornecki Marian 294
 Kornhauser Julian 129
 Kosara (Teodora Kosara) 184
 Kosma i Damian, św.św. 249
 Kostić Kosta 196
 Kostov Kiro 189, 190
 Kostov Vladimir 275
 Kostyrko Teresa 41, 42
 Koter Marek 97
 Koteski Jovan 286, 287, 292
 Kotovčevski Mitko 106, 113, 119, 178
 Kovačevski Zoran 287
 Kowalczyk Andrzej 62, 169
 Kowalczykowa Alina 76
 Kowalenko Władysław 124
 Kowalik Artur 263
 Kowalska Małgorzata 30
 Kowalski Andrzej 50
 Kowalski Piotr 58, 73, 170, 261, 265
 Krajcow Jakow 240
 Krasuski Krzysztof 89
 Krawczak Ewa 37, 41
 Krčovski Joakim 182, 184
 Krle Risto 212, 235
 Krleża Mirosław 246
 Królikowski Jeremi 55, 63, 64, 74, 103
 Krstevski Hristo 254
 Krstić Branislav 265
 Krum 100
 Krzywicki Ludwik 143
 Ksenofont 143
 Kubińska Olga 37
 Kubłaj-chan 92

K'ulavkova Katica 260, 263, 268, 285,
286
Kuligowski Waldemar 79
Kuljić Todor 253
Kumbaradži-Bogoevik' Lidija 240, 250
Kunce Aleksandra 29, 56, 79, 93, 261
Kusturica Emir 161, 252
Kuźma Erazm 81
Kynczow Wasił 110, 135, 136, 141,
147, 151, 155, 158, 162, 163, 186,
189, 191, 233—235

L

Labuda Gerard 124
Lafazanovski Ermis 287, 297, 299, 311
Lakaliska Sneška 238, 243
Łączew Dragomir 155
Langer Susanne 26, 39, 40, 52
Lapie Alexandre 101
Launey Marie, de 134, 146, 155
Lauretanus Petrus 100
Lawrence-Zúñiga Denise 14, 55
Lazarevski Angel 109
Leake William 157
Lehr-Splawiński Tadeusz 124
Lejan Wilhelm 171
Leko Dimitrije 251
Leon, abp 227
Leov Jordan 295
Lepavcov Aleksandar 106
Lesky Albin 143
Leveque Pierre 67
Lévi-Strauss Claude 49, 69
Lewis Gareth 63, 70, 74
Lewis Raphaela 239, 243
Ley David 16
Libura Hanna 14, 18, 21, 22, 24,
26—28, 51, 52, 54, 57, 65, 66, 70,
75, 80, 261, 263, 302
Lichaczow Dmitrij 85
Lichański Stefan 89
Ligęza Wojciech 87, 88
Limani Same 304
Limanoski Nijazi 144, 145, 147, 149,
163, 187, 198

Link Jürgen 44
Lloyd Robert 15
Lorca Federico García 286, 292, 294
Low Setha 14, 55
Lowenthal David 17, 23
Lukács György 75
Lukermann Fred 15, 18, 25
Lund Katrin Anna 58
Lurker Manfred 43
Lužina Jelena 313
Lynch Kevin 14

Ł

Łabęcka-Koecher Małgorzata 240, 248
Ładogórski Tadeusz 165
Łotman Jurij 309
Łozanowa Ralica 230
Łoziński Jerzy 62, 309
Łukasz, św. 130

M

Machalski Franciszek 81
Macheta Lidia 264
Maciejewski Witold 262
Madyda Władysław 67
Madžunkov Mitko 262, 287, 299
Maffesoli Michel 46
Magidowicz Josif 104
Magidowicz Wadim 104
Majda Tadeusz 248
Majewski Kazimierz 67
Majski Nikola 193
Makazlieva Eli 291
Malingoudis Phaedon 128
Malkovski G'org'i 148
Małczak Leszek 92
Małecki Mieczysław 129
Manakis Janaki 134, 155
Manakis Milton 134, 155
Mančevski Milčo 151
Maneva Elica 128
Manević Todor 252
Maninski Aco 241
Manojlov Pande 303
Mantegazza Vico 246

- Mara (Mara Branković) 198
 Marek Aureliusz 249
 Maria Egipcjanka, św. 228
 Marina Męczennica, św. 231
 Mariot Peter 202
 Marko (królewicz) 105, 137—139, 176, 193, 241, 253, 262, 264, 268, 270, 272, 292, 295
 Markowski Michał 277
 Martinovski Nikola 252
 Maryański Andrzej 145, 178, 215
 Maslow Abraham 21
 Mateski Z. 178
 Matevski Mateja 286
 Matka Teresa z Kalkuty 255
 Matkovski Aleksandar 100, 104
 Matoré Georges 80
 Mavrovska Dafinka 254
 Mavrovska Dragica 254
 Mazov Ivan 242, 313
 Mazower Mark 157, 203, 205—208, 210, 212, 213, 216, 218, 219
 Mazurczak Urszula 69
 Mažovski Isaija 195, 272
 Mączak Antoni 78
 Mead George 22, 39, 47, 48
 Meddah-baba 249
 Mehmed II Zdobywca 247
 Mehmed IV 141
 Mehmed V Reşad 245
 Meinig Donald 14, 58
 Menduh-beg 246
 Menescardi Giustino 100
 Merleau-Ponty Maurice 30
 Metodij, metropolita 195
 Metody, św. 214, 232, 256
 Michalik Joanna 36
 Michał Anioł (Buonarroti Michelangelo) 83
 Michał III Szyszman 185
 Mickovik' Slobodan 287
 Mioletinski Eleazar 261
 Migański Jacek 30
 Mihajlović Josip 251
 Mihajlovski Dragi 299, 304, 306
 Mihajlovski Jordan 182
 Mikołaj I 187
 Mikołaj, św. 269
 Mikołajczak Aleksander 189
 Mikulčik' Ivan 107, 123, 126, 127, 170, 198, 237
 Mikulina Elena 17
 Miladinov Dimitar 107, 112, 162, 189, 194, 206, 234, 248, 262—265, 267, 268, 270—272, 274—277, 289, 305
 Miladinov Konstantin 107, 112, 162, 189, 194, 206, 234, 248, 259, 262—265, 267, 268, 270—272, 274—277, 289, 305
 Milan Obrenović 240
 Milićević Živko 175
 Miller Emmanuel 212
 Milutin (Stefan Milutin) 137, 186, 238, 239
 Minevski Blaže 295
 Miodyński Lech 43, 189, 202
 Miovski Tome 178
 Mirčevska Mirjana 197, 290
 Mirindin G. 122
 Mirković Lazar 184
 Mironska-Hristovska Valentina 274, 313
 Misew K. 17
 Misirkov Krste 121, 193
 Mišić Siniša 238
 Miteva Dimka 281
 Mitkov Marinko 280
 Mladenovski Simo 306
 Mladenowa Olga 132
 Mojżesz 269
 Mokrzycki Edmund 52
 Momirovski T. 251
 Monev Ljubiša 176
 Monge Gaspard 74
 Morawińska Agnieszka 13, 60, 81, 105, 290, 316
 Moroz-Grzelak Lilla 287
 Morris Charles 48
 Morrisson Cécile 115
 Morritt John 122
 Moutzopoulos Nikolaos 135
 Mowrer Orval 39

Mroczek Izabela 291
Mugerauer Robert 15, 66
Muhik' Ferid 118, 119
Muličkoski Petar 168
Murat I 106, 139, 245
Murat II 146, 206, 247
Murzajew Eduard 276
Musek Janek 38, 40, 44, 261, 262
Muslihuddin Abdul Gani 239
Mustafa-pasza 240

N

Nałkowski Wacław 61
Nanevski Duško 271
Naum, św. 221, 224, 226, 230—232,
256, 269, 271
Naumow Aleksander 129
Nawotka Krzysztof 126
Nedelkovski Kole 267, 272
Nedelkovski Mile 292, 299
Nedeljković Dušan 252
Ničev Blagoja 304
Niebrzegowska Stanisława 272
Nikefor Gregoras 227
Nikefor Patriarcha 221
Niketas I 129
Niketić Gojko 165
Nikolov Velimir 169, 170
Nikolovska Snežana 300
Nikolovski Slave 178, 198
Nora Pierre 317
Norberg-Schulz Christian 13, 30—32,
60, 62, 65, 70, 103, 118, 259, 266,
276, 290, 295
Novaković Stojan 238
Nowicki Andrzej 13
Nowosielska Ewa 63, 74
Nowosielski Kazimierz 78
Nurek Stanisław 14
Nušić Branislav 152
Nycz Ryszard 277

O

Obreński Józef 168
Ochab Maria 44

Okopień Krzysztof 36
Olesiak Grzegorz 89
Olimpias 289
Olkiewicz Joanna 67
Olkusz Wiesław 81
Olszewska-Dyoniziak Barbara 36
Onufri 231, 238
Orlik Filip 209
Orlik Piotr 43
Ormandžijan Agop 171
Ortakov Boris 230
Osmanli Dimitrie 254
Osmanli Tomislav 298—300
Osmond Humphry 29
Osolnik Vladimir 293
Ossowski Stanisław 76, 89
Otok Stanisław 62, 169

P

Paassen Christiaan, van 23, 25, 28, 29
Paik' Milenko 264
Pajsije 141, 232
Pajsije, metropolita 252
Palavestra Predrag 307
Palikruševa Galaba 128, 131, 146, 147
Panov Anton 152
Panov Branko 128, 147
Panov Mitko 106, 148, 167, 197
Panov Nikola 105, 183
Parfianowicz Sławomir 277
Parg'ovski Vencislav 270
Park Robert 17, 22
Parsons Talcott 87
Pasierb Janusz 288
Passarge Siegfried 14, 61
Patek Artur 218
Patelarios Athanasios 211
Patoczka Piotr 66
Pavle, bp 232
Pavlović Jeremija 141
Pavlovski Božin 303—305, 307, 313
Pavlovski Radovan 271, 284—286
Paweł, św. 100, 129, 130, 204, 205
Pawliszyn Aleksandra 78
Pawłowski Tadeusz 35

Pédech Paul 69
 Peirce Charles 39, 52, 79
 Pejčinovik' Kiril 151, 184, 275
 Penušliski Kiril 138, 262, 272
 Perdikkas I 112, 120
 Perkovski Dičo (Zograf) 175
 Perseusz Antygonida 241
 Perykles 121
 Petka, św. 268
 Petkov Apostol 194
 Petković Živko 137
 Petkovska Antoanela 286
 Petrarca Francesco 85
 Petreski Hristo 299, 303
 Petreski Petar 299
 Petronić Olja 317
 Petrov Kostadin 237
 Petrova Eleonora 125
 Petrović Vladimir 107
 Petrovski Trajan 287, 288, 294, 303, 304, 313
 Petrovski Trajko 158—160
 Petruševska Nikolina 165
 Petruševski Ilija 100, 165
 Pfeiffer Ehrenfried 61
 Piaget Jean 30
 Pianka Włodzimierz 165, 281
 Piątkowski Krzysztof 37
 Piccolomini Enea 242, 247
 Pieńkos Andrzej 87
 Piętkowa Romualda 261, 262
 Pirivatrić Srđan 134, 227
 Pirveli Marika 282
 Piskozub Andrzej 67, 102, 107, 143, 147
 Pitagoras 181
 Plasari Aurel 133
 Plevneš Jordan 117, 289
 Plutarch 181
 Płaskowicka-Rymkiewicz Stanisława 240, 248
 Pocock Douglas 75
 Podosinow Aleksandr 61
 Poincaré Henri 28
 Pokropek Marian 168
 Pol Wincenty 76

Polenakovik' Haralampie 252
 Polibiusz 123, 221
 Polo Marco 92
 Pomian Krzysztof 317
 Pop-Atanasov G'orgi 99, 129
 Popov Stale 198, 200, 291, 292
 Popov Stole 161
 Popović Dušan 133
 Popovski Ante 270, 280, 285, 286, 310, 311
 Popovski Jovan 113, 167, 176
 Poprzęcka Maria 42, 68
 Porteous John 90, 91
 Potocka Małgorzata 135
 Pouqueville François 122, 126, 149, 159, 198, 199, 221
 Poźniak Telesfor 78, 264
 Praz Mario 87
 Prličev Grigor 233, 290, 311, 312
 Proeski Toše (Todor) 193
 Proeva Nade 122, 223
 Prohor, abp 230
 Prohor Pčinjski, św. 182
 Prokopiev Aleksandar 287, 299
 Protogen, bp 223
 Proust Marcel 82
 Przedpelski Andrzej 70
 Przybył Elżbieta 263
 Ptolemeusz I Soter 121
 Ptolemeusz Klaudiusz 60, 99, 100, 186, 221, 279
 Pulevski G'org'i 173, 175, 269, 289, 312
 Puzynina Jadwiga 262

R

Racin Kočo 111, 294
 Radew Žezko 101
 Radičevski Naume 294
 Radovanović Vojislav 105, 117, 118, 151, 167
 Radwański Witold 239
 Ramzes II 158
 Rancew-Sikora Dorota 71
 Raynor John 91

Relph Edward 14—16, 23, 25, 27, 133, 138
 Rendžov Mihail 286, 295
 Rewers Ewa 13, 56, 58, 66, 68
 Richards Ivor 39
 Ricoeur Paul 44
 Risteski Ljupčo 174
 Risteski Stojan 273, 307
 Ristevski Goce 295
 Robotycki Czesław 89, 261
 Rodak Magda 263
 Rodak Paweł 263
 Roksana 121
 Roman IV Diogenes 182
 Rosch Eleanor 58
 Rosenthal Juliusz 194
 Rosińska Zofia 36
 Rosiński Tomasz 62, 309
 Rospond Stanisław 278, 280
 Rosset François 317
 Rostropowicz Joanna 85, 142
 Rousseau Jean-Jacques 85
 Rowntree Lester 62
 Rożek Lucyna 275
 Rudkowski Tadeusz 277
 Rumi Dżalaluddin 146
 Ruskin John 68, 76
 Russet Dimityr hadži 101
 Rybicka Elżbieta 277
 Rygielska Ewa 105
 Rygielski Janusz 105, 114
 Rylke Jan 55, 63, 64, 74, 103
 Rymut Kazimierz 280
 Rzetelska-Feleszko Ewa 279

S

Sabbataj Cwi 210, 214
 Sagan Iwona 14, 19, 57
 Salvesen Christopher 58
 Samuel 100, 130, 131, 134—136, 184, 221, 222, 224, 227, 234, 235, 237, 256, 271, 273
 Samuels Marwyn 16
 Sandanski Jane 194, 195, 214

Sandžakoski Stefan 180, 181, 187
 Sapir Edward 73
 Sarı Saltık 231
 Sarkanjac Branislav 306
 Sartre Jean-Paul 254
 Sauer Carl 14, 17, 58, 61
 Sava, św. 232, 238
 Sawicka Grażyna 282
 Schlüter Otto 14, 61
 Schon Donald 39
 Schütz Alfred 17, 23, 46
 Schwarz Rudolf 60, 62
 Seamon David 14
 Selim I 141
 Seliszczew Afanasij 150, 165
 Sennet Richard 57
 Serafimow Canko 132
 Shapcott Thomas 305
 Siemionow-Tian-Szanski Piotr 61
 Sienkiewicz Barbara 52
 Siennicka Halina 252
 Sierociuk Jerzy 64
 Siljan Rade 294
 Simonides Dorota 62
 Simovski Todor 281
 Sinaitski Teodosije 211
 Sinân Mimar 172
 Siri Baba Ahmed 210
 Sirma Vrleska 194
 Skenderbeg 255
 Skok Petar 165
 Skowronek Małgorzata 230
 Skucińska Anna 260
 Sławejkow Petko Raczew 211
 Sławejkow Petyr 100, 101
 Sławek Tadeusz 31, 72, 256, 299
 Sławińska Irena 72, 86
 Smilevski Vele 297
 Smiljanić Toma 186
 Smith Susan 14, 57
 Smolčić-Makuljević Svetlana 269
 Smoleński Jerzy 164
 Smolińska Teresa 62
 Snegarow Iwan 211, 221, 222
 Sobierajski Zenon 64

Sokrates 181
 Solak Elżbieta 101
 Solev Dimitar 298, 299
 Sorkočević Ivan 105
 Sorokin Pitirim 47
 Sosnowska Danuta 90
 Spaso Radoviški, św. 209
 Spasojević Snežana 317
 Sperber Dan 49, 50, 195
 Spiridon, św. 244
 Springer Sławomir 43, 44
 Spsychalski Marian 296
 Srbinovski Mladen 195, 247, 288, 290,
 297, 301, 302
 Stalev Georgi 133, 182, 270, 287, 305,
 312
 Stamoski Trajko 165
 Stamenov Sveto 237, 240, 242, 251
 Staniszewski Andrzej 62
 Stanković Siniša 221
 Stankovski Jovica 117
 Stardelov Georgi 122, 125, 129, 131,
 172, 223, 283, 287, 289
 Starova Luan 113, 296, 313
 Stavridis Aleksandar 252
 Stawowy-Kawka Irena 178, 215
 Stea David 37
 Stefan (Stojan Veljanovski), abp 193
 Stefan Uroš III 268
 Stefan Uroš V 229
 Stefanija Dragi 304
 Stefanovski Goran 254
 Steinbeck John 74
 Stjepan Tomašević 241
 Stojanoski Bojko 111
 Stojanovik'-Lafazanovska Lidija 174,
 306
 Stojčevska-Antik' Vera 313
 Stojčevski Sande 286
 Stolarek Zbigniew 60
 Stomma Ludwik 293
 Stone Ellen 194, 213
 Strabon 122, 198
 Strauss Anselm 48
 Strączek Tomasz 168

Strezov Samuil 304
 Strezovski G'oko 198
 Strezovski Jovan 291
 Stroeker Elisabeth 259
 Strossmayer Josip Juraj 190
 Subtelny Orest 209
 Suchanek Lucjan 264
 Sujecka Jolanta 102, 192, 260, 283
 Sulejman Wspaniały 204, 240
 Svetieva Aneta 175, 178, 179
 Symeon I Wielki 224
 Symotiuk Stefan 30, 56, 83, 122
 Szahaj Andrzej 43
 Szatravski Krzysztof 83
 Szczepański Marek 89
 Szczukin Wasilij 78, 282, 309
 Szekspir William 135
 Szyszkow Stojan 142, 185, 188
 Szostkiewicz Adam 44
 Szpociński Andrzej 283
 Szulc Witold 189
 Szymor Piotr 119

Š

Šaban Iljaz 160
 Šakir Vojvoda (Krsto Germov) 194
 Šapkarev Kuzman 267, 311
 Šatev Pavel 213
 Šeleva Elizabeta 68, 284, 285, 287,
 291, 298, 300, 306, 309
 Širilov Petar 303
 Škalovski Pande 113
 Škokljev Antonije 198
 Šoklarova-Ljorovska Germanija 202
 Šopov Aco 286, 303
 Šopov Vladimir 287
 Šukarova A. 171

Ś

Ściborowska Barbara 66
 Ślęczka Tomasz 126
 Świderkówna Anna 90
 Świtalski Władysław 25

T

Taczewa Elena 173, 191
 Tahu Naum 134
 Talevski Jove 106
 Tankovski Nikola 193, 194
 Tańczuk Renata 277
 Tarnowski Józef 276
 Taskata Serski (Atanas Daskalov) 194
 Taškovska-Arsova Nada 244
 Taškovski Ljuben 286, 287, 293
 Taszew Spas 190
 Taszycki Witold 278
 Tatarkiewicz Anna 220
 Tatarkiewicz Władysław 76
 Tatić Žarko 184
 Taylor John 58, 260
 Teodoru Viktorija 294
 Teofilaktes, abp 181, 224
 Terzić Slavenko 307
 Thoreau Henry David 39
 Tilley Christopher 58
 Tillich Paul 44
 Timur Taş-pasza 249
 Tito (Josip Broz) 178, 256
 Tiulekow Dimityr 132
 Tocinovski Vasil 160, 270, 294
 Točko Ivan 270, 290
 Todorova Maria 119
 Todorovski Gane 253, 260, 264, 287, 296, 299
 Tokarska-Bakir Joanna 58
 Tołstaja Swietłana 56, 263
 Tołstoj Nikita 101, 261
 Tomoski Tomo 170, 224
 Tomovski Krum 128, 146, 164, 171—173, 175, 251
 Toporow Władimir 55, 56, 58, 59, 66, 78, 83, 88, 263, 272
 Tot-Naumova Ljerka 297
 Toynbee Arnold 67, 146
 Tozer Henry 104, 109, 126, 142, 155, 159, 169, 189, 247, 250
 Trajanovski T. 134
 Trajczew Georgi 175
 Trajkovski G'orgi 253

Trajkovski Nikola 190
 Trapczyński Włodzimierz 104, 138, 155, 161, 163, 188, 198, 213, 243, 245
 Trifunoski Jovan 140, 145, 148, 152, 157, 159, 160, 162, 166—168, 197, 247
 Tućan Fran 115
 Tufai Muzafer 286
 Tukidydes z Aten 109, 121
 Turner Ralph 47
 Turner Victor 41
 Turundžev Aleksandar 194
 Twain Mark 74
 Tyler Stephen 37
 Tymowski Michał 57
 Tyszkiewicz Wiesława 112
 Tytus Liwiusz 198, 221

U

Uglješa Jovan 137
 Ujma Magdalena 69
 Uług-beg 288
 Uroševik' Vlada 286, 287, 292, 297—299, 313
 Uspienski Boris 43
 Uzunov Hristo 194

V

Vangelov Atanas 286
 Varošlija Branko 299
 Vasari Giorgio 68
 Vasilevski Ivan 241
 Velev Ilija 180
 Veličkovski Bone 158, 159
 Velimirović Nikolaj 221
 Veljanovski S. 178
 Verković Stefan 166, 184, 198, 262, 265—267, 270, 271, 276, 289, 302, 305
 Vico Giambattista 76, 277
 Vidal de la Blache Paul 14, 18—22, 58
 Vidoeski Božidar 101
 Vitkov David 157
 Vladova Jadranka 298, 302
 Vlahov Dimitar 216

Vlahov-Micov Stefan 117, 119, 120,
137, 154, 233, 252
Voeglin Eric 46
Voss Christian 102
Vražinovski Tanas 182, 187, 271, 272,
274, 275
Vujević Pavle 105
Vukanović Tatomir 153, 165
Vukašin 137
Vulcanescu Romulus 60

W

Waklinow Stanczo 67
Wallis Aleksander 51, 56, 57, 63—65,
82, 208, 248, 311
Walmsley Dennis 63, 70, 74
Walpole Robert 188
Ward Barbara 24
Wasilew Sawa 294
Weber Max 24
Wegener Philipp 39
Weigand Gustav 133, 151, 163
Wenedikow Iwan 123
Werner Heinz 37
Weyand Johann 176, 177
Węclawowicz Grzegorz 70
White Kenneth 301, 313
Whorf Benjamin Lee 73
Wieczorek Aleksandra 78
Wierzbicka Katarzyna 67
Wieszczij Oleg (właśc. Baszmakow
Aleksandr) 126
Wilczyński Witold 13, 16, 18, 50, 55,
61, 64
Wilkinson Henry 131
Williams William Carol 31
Wilowski Włodzimierz 44
Władimirow Wiktor 17
Wojciechowski Krzysztof 77
Wojcieszuk Anna 197
Wojnakowski Ryszard 43
Wojtyła-Świeżowska Maria 276
Wolicka Elżbieta 57, 80, 118
Wolska Dorota 277
Woolridge John 23

Woźniakowski Jacek 42
Wódz Jacek 14
Wójcik Tomasz 76
Wright John 14, 17, 70
Wrocławski Krzysztof 218, 261, 272
Wyrobisz Andrzej 57
Wysłouch Seweryna 46

Y

Yi-Fu Tuan 13, 15—17, 22, 28, 30, 31,
60, 63—65, 67, 69, 81, 105, 121, 127,
151, 171, 192, 290, 299, 309, 316
Ypsilanti Aleksander 231

Z

Zabłudowski Tadeusz 181
Zachariadis Nikos 178
Zafirov Dimče 244
Zajac Paweł 263
Zalewski Tomasz 24
Zargarian Ruben 307
Zdravkovska Žaneta 200
Zdravkovski Cane 254, 301, 302
Zeidler-Janiszewska Anna 78, 299
Zemon Rubin 158
Zieliński Bogusław 189, 192, 218, 283
Ziemilski Andrzej 17
Zimand Roman 85
Zlatanov Metodi 226
Znaniecki Florian 51, 61, 89
Zografski Partenije 175
Zowczak Magdalena 183

Ž

Žefarović Hristofor 231
Žinzifov Rajko 263, 264, 270, 302

Ż

Żabicka-Czop Mira 86
Żajworonok Witalij 265
Żegleń Urszula 54, 79
Żółkiewski Stefan 84
Żyłko Bogusław 66, 83

Indeks nazw geograficznych*

A

Adriatyckie Morze (Adriatyk) 107, 108, 135, 170, 221, 295
Afryka 91, 120, 209, 216
Ahil (wyspa św. Achillesa) 135, 227, 268
Ajjaj 112, 121, 122, 124
Albania 98, 102, 103, 127, 131, 135, 144, 159, 162, 178, 195, 200, 224, 234, 252, 298, 307
Aleksandria 121, 125, 210, 227
Algieria 149, 177
Ameryka Północna 75
Ameryka Środkowa 120
Amsterdam 208
Amu-Daria 281
Amzabegovo 281
Anatolia 139, 146, 158, 296
Anglia 75
Ankara 239, 304
Antarktyda 229
Antiochia 227
Antwerpia 211
Antygoneja 124
Aračinovo 151
Ararat 289
Argolida (Argolis) 90

Argos 120
Armenia 158, 195, 307
Armensko 194
Armonia 127
Asamati 165
Astraia (Astraion, Astraeum) 124, 127
Ateny 68, 105, 123, 177, 189, 204, 208
Athos (góra Athos, Święta Góra) 111, 128, 174, 177, 185, 187, 188, 210, 211, 262, 288, 289
Attyka 203
Australia 177, 178, 200, 288, 296, 304
Austria 153
Azja 120, 124, 209, 239, 288
Azja Centralna 120
Azja Środkowa 125, 207, 288, 292
Azja Zachodnia 125

B

Baba 268
Babilon 121
Babin Dol 182
Babuna 116, 139, 145, 165
Bagdad 210, 245, 300
Balanci 144
Ballsh 271

---

* Wykaz obejmuje występujące tylko w tekście warianty (historyczne, ortograficzne), nie uwzględniając nazwy *Macedonia*, etymologicznych form toponomastycznych, dzielnic miast oraz mikrotoponimów.

Balkany (Półwysep Bałkański) 78, 80,
98, 101, 103, 105, 119, 120, 127,
140, 142, 145, 146, 151, 155, 160,
165, 170, 181, 187, 188, 209, 210,
212, 217, 222, 240, 250, 255, 264,
279, 285, 289, 298
Banica 241
Bapčor 166, 218
Bardovci 246
Bargala 281
Basra 300
Belasica 110, 124, 136, 269, 283
Belgrad (Parnoforo) 104, 109, 114, 160,
177, 192, 252, 300
Ber 153, 173, 207
Berat 124, 159, 231, 232, 238
Bergen-Belsen 217
Berkeley 17, 61
Berlin 68
Berovo 158, 185, 186
Berzitija 128, 134, 278
Besarabia 100
Betlejem 69
Bieszczady 296
Biljanini Izvori 235
Bistra 169, 269
Bistrica 98, 99, 101, 156
Bitola (Bitule) 107, 109, 112, 115,
116, 131, 133, 135, 139, 145, 148,
154—158, 160, 172, 177, 178, 184,
190, 194, 213, 217, 227, 229, 231,
234, 244, 272, 279
Bitynia 181
Bizancjum 127, 129, 180, 205
Bliski Wschód 243, 298
Błagoewgrad (Gorna Džumaja) 139,
178
Bogaz 167
Bogdanci 172, 190
Bogomilsko Pole 165
Bogoslov 165
Bojmija 218
Bonče 117, 199
Bor 116
Bosfor 145, 211, 263

Bośnia 89, 107, 135, 147, 158, 175,
198, 214, 244, 245, 262
Bregalnica 129, 270, 272, 281
Brindisi (Brundisium) 107
Buchara 207
Buda 192
Budapeszt 255
Bukovo 115, 116, 155
Bułgaria 98—102, 111, 123, 132, 135,
147, 178, 190, 216, 217, 227, 233,
288, 298
Burgas 132
Bursa 244, 250
Bylasora 117, 123, 125, 281

C

Capari 273
Carev Dvor 273
Chalkidycki Półwysep (Chalkidiki) 99,
103, 111, 127, 128, 137, 203
Chania 139
Chaskowo 132
Chiny 59, 67, 114, 274
Chorwacja 84, 211
Craiova 138
Crna Reka (Erigon, Kučuk-Kara Su)
123, 187, 198—200, 273
Crnik 158
Cypr 99, 227, 307
Czarna Góra (Czarnogóra) 98, 111,
191, 268
Czarne Morze 178
Czechy 296

Č

Čaušica 123
Čemarsko 273

D

Dacja 113, 130
Damaszek 244, 300
Dardania 115, 130, 163, 233
Dassaretyda 125, 150, 221, 233

Debar (Deborus) 103, 145, 149, 150,
 162, 163, 170, 172—174, 186, 211,
 234, 296
 Debarca 235
 Debarskie Jezioro 147
 Debrešte 128
 Dečani 131, 150, 268
 Delčevo (Carevo Selo, Vasilevo, Sulta-
 niye) 141, 191
 Delfy 124, 263
 Delos 198
 Demir Hisar 172, 178
 Demir Kapija 107, 109, 115, 138, 170,
 264
 Derriopia 123
 Derven 162
 Detroit 209
 Devol 129, 224, 267
 Dion 121
 Divle 175
 Diyarbakır 193, 304
 D'mbeni 166
 Dobera 124
 Dobrača 131
 Dobrudža 89
 Dojran (Tauriana) 99, 102, 107, 110,
 111, 115, 231
 Dojrańskie Jezioro (Prazias) 104, 114,
 115, 295
 Dolna Reka 147
 Dolna Župa 147
 Dolno Banjišta 148
 Dostoneia 198, 201
 Dračevo 161
 Dragovitija 128, 278
 Drama 111
 Drembica (Velika) 224
 Drenok 165
 Drenovo 130
 Drim (Czarny Drim, Drilon) 105, 108,
 124, 150, 163, 185, 221, 231, 235
 Drimkol (Struški Drimkol) 113, 147
 Držilovo 145
 Dubrownik 84, 238
 Dunaj 124, 127, 130, 135

Durrës (Drač) 107, 128
 Dzierżoniów 303
 Džepište 163, 187

E

Edessa 121
 Edirne (Adrianopol, Odrin) 139, 146,
 239, 283, 290
 Egejskie Morze 85, 99, 105, 108, 109,
 127, 142
 Egipt 121, 154, 158, 177, 209, 211,
 214, 233, 239
 Elbasan 112, 134, 146, 147, 234
 Enchelani 220
 Enidže (Enidže Vardar) 157, 194
 Eordaja 121, 124, 198
 Epir 98, 103, 128, 130, 132, 174, 198,
 203
 Europa 60, 75, 78, 97, 101, 127, 144,
 156, 161, 176, 177, 179, 191, 196,
 208—211, 214, 216, 230, 245, 257,
 260, 266, 288, 289, 305, 306, 317
 Euxini 127
 Euzoni 99
 Evora 208

F

Farsalos 312
 Fergańska Kotlina 288
 Filippi (Philippi) 100, 130, 204, 262
 Florencja 68, 83
 Francja 18, 19, 21, 298, 311

G

Galičica 110, 124, 231, 269, 289
 Galičnik 175
 Gališča 292
 Gazi-Baba 241, 297
 Gdynia 296
 Genetae 127
 Genewa 195
 Genezaret 129
 Genua 209

German (masyw) 104
 German (Agios Germanos) 136
 Gevgelija 99, 110, 160, 189, 271
 Golem Grad 136, 268
 Golo Brdo 147, 163
 Gopeš 134
 Gora 147, 235
 Gorica 136, 235
 Gorna Belica 166
 Gostivar 111, 139, 145, 148, 150, 172,
 197, 267
 Gradec 182
 Gradište (Legen Grad) 267
 Gradsko 159, 169
 Gramos 101, 136, 218
 Graždano 218
 Grecja (Hellada) 60, 90, 98, 102, 103,
 115, 129, 137, 148, 167, 189, 193,
 204, 205, 216, 295, 298
 Grenada 207
 G'upsko Kladenče 280

H

Hawana 305
 Heraklea 106, 107, 124, 126
 Hermeleja 222
 Hilandar 187, 188, 238, 275
 Himalaje 288
 Hiperborea 198
 Hiszpania 278
 Hunza 125

I

Idomeni 189
 Idrizovo 281
 Ierissos 128
 Iliria (Illyricum) 100, 130, 143, 150,
 198, 221, 227, 233
 Indie 75, 91, 214
 Iran 211, 307
 Irkuck 195
 Itaka 285
 Italia (Włochy) 75, 206, 278, 286,
 312

J

Jablanica 99, 104, 113
 Jaffa 214
 Jajce 297
 Jakupica 99
 Janina 147, 189, 206
 Jelovjane 144
 Jerozolima 69, 70, 129, 208, 214, 227,
 238
 Jordan 310
 Jugosławia 109, 111, 128, 164, 169,
 170, 178, 270, 291, 296, 303
 Jurukluk 197
 Jurumleri 160
 Justinianopolis 221

K

Kačanik 105, 107, 160, 295
 Kadino Selo 281
 Kair 210
 Kalaja e Zvezdës 267
 Kale-Dzvezda 267
 Kališta 131, 181
 Kanada 288, 296, 304, 305
 Kaneo 228
 Kapadocja 288
 Karbala 210
 Karpaty 288
 Kassandra 128
 Katalonia 208
 Katlanovo 160, 248
 Kaukaz 187
 Kavadarci 124, 125, 172, 183, 197
 Kavala (Neapolis) 100, 130, 185
 Kellion 124
 Kičevo 99, 105, 108, 138, 145, 147, 158,
 178, 186, 187, 197, 211, 238, 249, 267
 Kijów 211
 King Lake 229
 Kirgizja 288
 Kisela Voda (Ekşi Su) 253
 Kittim 99
 Kiustendił (Amfipolis, Pautalia, Wel-
 bužd) 106, 123, 171, 185

Klisura 193
 Knežje 123
 Kočani 110, 139, 141, 160, 196, 274
 Kodžadžik (Sveti Grad) 170, 281
 Kokino 116, 117
 Kokre 201
 Konče 183
 Kondovo 151
 Konjsko 165
 Konya 139, 297
 Kopanica 162
 Kopanos 121
 Korab 104, 269
 Korcza 101, 136, 175, 193, 212, 224,
 231, 267
 Korfu 297
 Kosowe Pole 138, 245
 Kosowo 98, 102, 105, 117, 122, 144,
 148, 149, 161, 262, 295, 307
 Kostenarija 156
 Kostur (Kastoria) 129, 138, 153, 159, 172
 —174, 177, 193, 218, 234, 269, 281
 Košnica (Kusinica) 185
 Kozjak 104, 138
 Kožani 104, 156, 281
 Kožuf 110, 162, 198, 201
 Kraków 126, 209, 217
 Kratovo (Tranupara) 104, 123, 138,
 172, 190, 194, 195, 238
 Kremenica 139
 Kreta 111, 211, 237
 Kristoforovo 116
 Kriva Palanka 139, 148
 Kriva Reka 114
 Krnin 186
 Kruja 149
 Krupište 130
 Kruša 99
 Kruševica 200
 Kruševo 133, 172, 173, 194, 211, 273
 Ksanti (Carevo) 142, 188
 Kukuš (Kilkis) 111, 115, 194, 215, 259
 Kumanovo 106, 116, 131, 132, 148,
 160, 197
 Kurbinovo 130

Kurdistan 195
 Kutmičevica 129

L

Labuništa (Albanopolis) 279
 Lagadin 99
 Larisa 135, 154
 Lavce 273
 Lavci 155
 Lazaropole 110, 168, 175
 Lebaja 112, 120
 Lepenec 105, 124, 237
 Lerin (Florina) 136, 139, 194, 215
 Leskoec 114, 229
 Lesново 104, 230, 271
 Lešok 131, 150, 184, 267, 275
 Liban 307
 Libia 117, 193, 289
 Lin 163
 Linkestis (Linkestida) 123, 198
 Lisolaj 152
 Litwa 27
 Lizbona 208
 Llënge 231
 Londyn 101
 Lwów 211, 214

M

Maghreb 208
 Makarovec 116
 Makedonski Brod 146, 168, 172, 184
 Malesija 235
 Maleševo 147, 280
 Mali i Zvezdës 267
 Mali Madi 218
 Malta 135
 Mała Azja (Azja Mniejsza) 111, 145,
 181, 215, 241
 Mała Prespa 124, 135, 164
 Manastir 184
 Manastirec 184
 Marica 100, 127, 137
 Mariovo (Merihova, Marina) 114, 116,
 139, 148, 152, 194, 196—201, 272

Marmara Morze 214
 Marsylia 153, 208
 Matejče 151, 275
 Mati 124
 Matka 162
 Mečkin Kamen 193
 Meglen 111, 144, 145
 Mekka 210, 249
 Melbourne 304
 Melnik 156, 172
 Mesta (Kara Su) 98—100, 128, 145,
 152, 163
 Mokra 104
 Mołdawia 131, 190, 211, 307
 Mont Ventoux 85
 Morava 105, 124, 181
 Morodvis (Morozvzd) 130, 170
 Moskopole (Moschopolis) 133, 134,
 175, 224, 231
 Moskwa 189, 216
 Mukos 268

N

Nakolec 136
 Neapol 209, 300
 Nedokrštenica 165
 Negotino 145, 159, 172
 Negrevo (Negrita) 141, 142, 165
 Neguš 153
 Nerezi 130, 184
 Neveska 194
 Nevrokop (Nikopolis) 155
 Newa 101
 Nidže (Sarakina, Bora) 198, 269
 Niemcy 61, 75, 178
 Nieżyn 242
 Nil 223
 Niski Olimp 136
 Niš (Naissus) 106, 108, 109
 Novak 140
 Novi Pazar 159
 Novo Selo 152
 Nowogród 130
 Nožot 194

O

Oblakovskiot Rid 160
 Oceania 304
 Ochryd (Lychnidos, Achrida) 107, 108,
 110, 117, 124, 128, 129, 135, 136,
 145, 152, 155, 171, 172, 174, 178,
 181, 184, 189, 193, 202, 219—236,
 249, 259, 301, 304, 306, 310
 Ochrydzkie Jezioro (Białe Jezioro) 115,
 116, 124, 163, 187, 221, 231, 264,
 271, 289
 Odessa 209
 Oktisi 167
 Olimp (Elimbdag) 101, 104, 112, 182,
 263, 267
 Oregon 313
 Orestyda 101, 123
 Osogovo 104, 124, 167, 196, 279
 Osoj 138
 Osumi 159
 Otišani 163
 Otranto 208
 Owczce Pole (Mustafa Ovasi) 113, 123,
 169, 305

P

Pagaruša 145
 Pajonia 109, 125, 270
 Pakistan 125
 Pakoševo 166
 Palermo 225
 Palestyna 206
 Pangea (Pangeo) 115, 185
 Panonia 130
 Papaz-Čair 194
 Papradište 173
 Papradnik 156
 Paristrion 100
 Paryž 212, 243, 303, 312
 Pazarskie Jezioro 99
 Pčinja 114
 Peć 150, 187, 232
 Pehčevo 103, 115, 144

Pelagonia 99, 103, 105, 107, 116, 117,
 123—125, 148, 170, 185, 195, 198,
 199, 201, 235, 236, 280
 Pelister 122, 133, 155, 198, 269
 Pella 99, 121—123, 257
 Peloponez 120, 128, 158, 297
 Peonia 198, 199
 Pepelište 164
 Persejda 125
 Persja 209
 Perth 179
 Peshkopi(a) 186
 Pesjak 269
 Peszt 134
 Peštani 131
 Petersburg (Piotrogród) 83, 101, 188,
 195, 301
 Petrčani 273
 Petricz 136, 156
 Piemont 189
 Pieria 112
 Pijanec 147
 Pindus 101, 104, 185
 Pirava 218
 Pireus 216, 218
 Pirin 99, 128, 194, 269
 Plačkovica 140, 170
 Plaošnik 117, 223, 225, 229
 Pletvar 107
 Płowdiw 132, 156
 Pobožje 185
 Podmole 181
 Pogradec 212, 235
 Polog (Bologo) 99, 112, 122, 128, 150,
 170
 Polska 61, 63, 101, 218, 296
 Popova Šapka 183
 Porečie 99, 196
 Poznań 100
 Požarsko 273
 Praga 189, 210, 219, 242
 Presław 221
 Prespa (region, miasto) 99, 107, 112,
 135, 136, 170
 Prespańskie Jezioro (Prespa) 115, 135,
 165, 289

Prilep (Perlepe) 107, 128, 131, 133,
 134, 136—138, 145, 147, 154, 155,
 160, 172, 177, 194, 199, 200, 206,
 238, 256, 262, 267, 291, 295
 Prizren 174
 Proništa 136
 Prosek 170
 Pydna 125

R

Radanje 123
 Radika 147, 197
 Radobil 292
 Radolište 122
 Radoviš 112, 116, 171, 197
 Radožda 131
 Raduša 115
 Ras 159
 Rašanec 194
 Raška 159
 Razlog 174
 Razlovci 191
 Reka 99
 Resen 107, 158, 177, 178, 196
 Riža 104, 240
 Rodopy 98, 103, 104, 163
 Romania 137
 Rosja (Ruś) 84, 85, 101, 176, 188, 190,
 209, 211, 232, 253, 290, 307
 Rožden 269
 Ruen 104
 Rumelia 250
 Rumunia 134, 218, 231
 Rusinovo 141
 Rzym 107, 117, 190, 197, 249, 266

S

Sahara 213
 Salonicka Nizina 140
 Salonicka Zatoka 98, 108, 110, 220
 Saloniki (Soľuň, Therme, Selanik,
 Sărună) 98, 106—109, 114, 126
 —130, 133—135, 139, 142, 146, 149,
 153—155, 157, 166, 168, 169, 171,

174, 190, 192, 202—220, 222, 235,
 236, 243, 246, 249, 252, 253, 267,
 270—272, 295, 304
 Samarkanda 207, 288
 Samovilsko Kladenče 280
 Samuiłowo 136
 San Lazzaro 171
 Sandžak 145, 153
 Saraj 241, 297
 Sarajevo 257
 Sarandapor (Kırkeçit) 182
 Sation 220
 Scirtiana 127
 Senegal 303
 Senej 150
 Ser 111, 133, 137, 139, 153, 184, 187,
 188
 Serava 237, 249
 Serbia 89, 100, 105, 117, 118, 123, 133,
 135, 137, 147, 154, 161, 186, 191,
 195, 296
 Setina 136
 Sicz Zaporoska 211
 Sithonia 102
 Skandynawia 21, 73
 Skopje (Scupi, Üsküb, Scopia, Skopi)
 97, 100, 102, 106, 107, 109, 110,
 115, 116, 118, 123, 130, 133, 137,
 139, 144, 146, 147, 149, 153—155,
 159, 161, 168, 171, 172, 174, 177,
 195, 202, 204, 217, 227, 236—257,
 262, 264, 290, 296—298, 300—302,
 306
 Skopska Crna Gora 104, 108, 111, 124,
 130, 169, 183, 184, 292
 Skupica 182
 Slepče 175, 184, 280
 Sliva 194
 Slivovo 273
 Sliwnica 283
 Sloeštica 117
 Słowacja 89
 Słowenia 89
 Smilevo 173, 194
 Smolikas 218
 Smyrna (Izmir) 101, 170, 177, 209,
 216, 250
 Sofia (Serdika) 104, 106, 109, 132,
 134—136, 194, 209, 223, 229, 233,
 253
 Split 204
 Sremska Mitrovica (Sirmium) 227
 Stambuł (Carogród, Konstantynopol)
 113, 117, 127, 129, 130, 134, 142,
 146, 147, 149, 153, 156, 158, 160,
 169, 176, 177, 190, 200, 211, 227,
 237, 239, 249, 259, 263, 264, 286,
 288, 297, 307
 Stara Zagora 195
 Staravina 200
 Staro Nagoričane 130, 184
 Starova 235
 Stobi 106, 107, 126, 127, 236, 268
 Stogovo 193, 269
 Strasburg 101
 Strezovce 188
 Struga 126, 145, 148, 158, 162, 165,
 177, 183, 189, 227, 234, 235, 259
 Struma 98, 99, 127, 128, 165, 171,
 181
 Strumica (Ustrumile) 109, 113, 127,
 130, 145, 160, 166, 171, 181, 195,
 241, 243
 Styberra 123, 268
 Suho 129
 Sušica 138, 184, 185
 Sveti Nikole 160
 Syberia 296
 Sycylia 135, 208, 232
 Sydney 305
 Syjon 222
 Synaj 187, 211
 Syr-Daria 281
 Syria 209
 Szigetvár 250
 Szipka 283
 Szkoderskie Jezioro 135, 268
 Szkodra 117, 177
 Szumen 154
 Szwajcaria 178, 195

Š

Šar (Scardus) 99, 104, 113, 118, 138,
150, 168, 169, 268, 269, 289, 305
Šemnica 148
Štip (Astibo) 106, 110, 116, 140, 145,
160, 197, 218, 268, 272
Šumadija 98
Šuplevec 116
Šuto Orizari 160, 161

Ś

Śląsk 296
Śródziemne Morze (Mare Internum)
109, 209, 285, 298
Święty Krzyż 125

T

Tamiza 91
Taor 171, 237
Tarinci 130
Tasmana Morze 305
Taszkient 295
Tašmaruništa 183, 194
Tauriana 126
Tbilisi 214
Tearce 275
Tesalia 98—100, 102, 105, 128, 130,
135, 312
Tetovo (Kalkandelen) 139, 146, 149,
150, 168, 172, 267
Thassos 98, 114, 127, 142, 212
Thermajska Zatoka 112, 203, 206
Tiberiopolis 181
Tikveš 110, 113, 114, 140, 147, 152,
164, 169, 183, 185, 196
Tirana 124, 146, 148, 164
Tomorri 136
Topaana (Tophane) 160, 161
Torbešija (K'umurdžilok) 144
Toronto 303
Trabotivište 166
Trabzon 193
Tracija 98—101, 127, 139, 154, 203

Trebenište 122
Treblinka 217
Treska 183, 185, 241
Treskavec 183—185, 268
Tresonče 175
Tri Češmi 218
Triest 89, 300
Tsaritsani 136
Tunezja 149, 214
Turcija 100, 101, 110, 145, 146, 150,
154—156, 158, 177—179, 212, 232,
238, 242, 244, 253, 286, 303
Turkmenia 257

U

Ukraina 307
Ulcinj 149, 210
Urvin 144
USA (Stany Zjednoczone Ameryki) 17,
90, 91, 177, 178, 288, 304
Uzbekistan 218, 296

V

Valandovo 99, 103
Varoš 185
Vataša 173
Veles (Köprülü) 102, 108, 117, 123,
128, 131, 169, 171, 172, 189, 191,
244, 281
Velešta 162
Veljusa 183, 186
Vergina 121
Vevčani 152, 166
Virginov Rid 237, 250
Visoka 129, 199
Vitolište (Vitolišča) 200, 292
Vladimirovo 115
Vlahi 280
Vlaška Reka 280
Voden (Edessa) 136, 153, 215, 218
Vodno 237, 297
Vodoča 130, 184
Vojnica 102
Vranje 251

Vrbjani 273
Vršnik 116

W

Wardar (Aksios) 98—100, 102, 103,
105, 106, 108—110, 114, 122, 126,
127, 130, 138, 140, 159, 166, 169,
181, 191, 196, 199, 202, 203, 206,
211, 219, 236, 240, 242, 244, 245,
270, 280, 281, 288, 295, 301
Warna 132
Warszawa 217
Watykan 298
Weimar 216
Wenecja 68, 83, 134, 153, 171, 208,
209, 211, 225, 240
Werona 226
Wezuwiusz 110
Węgry 153, 208, 211, 231
Wiedeń 134, 192, 231, 246
Wielkie Tyrnowo 182, 187
Wietnam 305
Wilno 118, 208

Wiśła 296
Wojwodina 133, 303
Wołoszczyzna 190, 211
Wrocław 214

Z

Zagrzeb 195
Zajas 163, 290
Zajčev Rid 237
Zapara 127
Zarovo 129
Zelenikovo 116
Zeta 135
Zilahovo 191
Zlatovrv 267, 269
Zletovo 115
Zletovska Reka 116
Zvegor 271

Ž

Žirovnica 186
Župa 170

Симболите на местото во македонската култура и литература

Резиме

Вниманието на оваа дисертација е насочено кон проблемите на онтолошко-то и аксиолошкото присуство на претставите за место во широко сфатените текстуални форми и во системот на колективната симболика, поврзана во минатото и современоста со променливото подрачје на Македонија. Анализата има мултидисциплинарна природа, разгледувајќи ги, меѓу другото, сложените географски, историски, литературни и етнографски аспекти, а нејзината методологија го уредува материјалот дијахрониски, давајќи описи на геокултурните, општествено-идентификациските или, пак, на уметничките феномени. Нивниот идентитет е определуван во контекстите на топологијата на физичката територија (особено на хуманистичката географија), одбраните теории на симболот и сликата, митографските испитувања, идеограмите на фолклорот и литературните топоси. Сфаќањето на насловната проблематика е повеќе топоаналитичко и од аспект на средината отколку политичко или идеолошко.

Теоретската заднина за формулирање на гореспоменатите тези ја одредува автономниот прв дел на трудот (*Апстрактна локализираност*), којшто би можел да служи како универзален истражувачки модел во студиите врз други случаи на конструирање на геокултурната и геоегничката симболика. Во него се претставени четири сегмента на клучното прашање: 1) диференцирањето на поимот место во природонаучна и — посебно — хуманистичка смисла; 2) поредокот и појавувањето на симболичните претстави во културата (во согласност со нивните различни концепции и функции); 3) присутноста на симболите на местото во делата на културата; 4) распространувањето на овие симболи во книжевните текстови. Во првите две прашања доминира синтетичниот приод со акцент врз класичните западноевропски и американски теории, во наредните — пошироката словенска компаративна перспектива, со вклучување на руската. Бројните студии цитирани во наведените глави функционално се повикуваат во понатамошните фрагменти на дисертацијата.

Во вториот дел (*Конкретна локализираност*) вниманието се сосредоточува врз природните и антропогените обусловености на обликувањето на геокултурната симболика во дамнешната и денешната Македонија (акумулирањето на значењата во одбраните места). Подразделот којшто се однесува на импулсите коишто произлегуваат од физичката геосфера има задача да го потцрта искуството на територијалната заедница, поврзано со карактерот на природните услови. Значително поопширниот следен подраздел — којшто претставува најважен

дел на цела студија — им е посветен на појавите коишто се истакнуваат во антропосферата, покажувајќи ги во нејзините рамки долгите преобразувања на симболичната етнотопографија во културната свест на Македонците и кај надворешните набљудувачи на експонираното подрачје на Балканот. Во овој дел материјалот обилно го аргументира постоењето на кохерентен имагинарен комплекс со бројни детални податоци од областа на материјалната и духовната култура од разни епохи. Како дополнување овде се појавуваат суштествените конкретни примери (*Три симболични хоризонти*) коишто ја разоткриваат сликата на етносемантичното создавање на вредностите во трите главни места / градови на националната меморија — Солун, Охрид, Скопје.

Описот на картата на македонскиот „замислен микрокосмос“ го завршува претставувањето на идејната и формалната примена на атрибутите и улогите на *локативен* универзум на знаците во македонската литература и — во ограничен степен — во фолклорот (*Топографиите на зборот — атрибутите, соопштеноста, комуницирањето*). Тоа има природа на проширен уведен контекст на проблемите (изборот на примерите главно во фусотите) којшто ќе налага продолжение во посебна идна обработка.

Без оглед на тешкотиите со формирањето на постојан и систематски каталог на надоврзувањата кон категоријата место (вишокот примери, колевливоста на вреднувањето и составот на заедницата на корисниците итн.) возможна е определба на општествените (дискурзивните и психолошките), како и на естетските функции на историски фиксирани претстави — кругот на нивното појавување на македонската територија е прикажан во книгава преку класификацијата на геозофските и егзистенцијалните симболи, како и симболите на генезата и културниот ареал. Во разгледуваната геосфера избраните *loci* со текот на времето се развиваат во центри на симболичното влијание, вршејќи како локалитети (заедно со објектите) разнообразни функции: интеграција на колективниот идентитет, валоризирање на националната традиција, просторна ориентација, визуелизација на секојдневното искуство и градење на емотивните матрици на вообразбата. Притоа, видлива е предноста на колективните афектни слики во однос на неутралната геометриска анализа на средината, што е поврзано со потребата од кодификација на генерациските искуства и со присутноста на автотерапевтската пракса во установувањето на националното наследство. Следствено, констелациите на „маркантните точки“ (симболичните зони) изникнуваат од интенцијата за нивно непосредно постигнување, населување или посетување — а не од апстрактната визија, меѓутоа постепено тие стануваат интенционални предмети на кондензација на афекти.

Symbols of places in Macedonian culture and literature

Summary

The work concentrates on the problem of an ontological and axiological presence of the images of a place in widely-understood texts in the system of collective symbolism connected in the present and in the past with a changing area of Macedonia. The analysis is interdisciplinary in character, dealing with among others complex geographical, historical, literary and ethnographic aspects and its methodology arranges the material diachronically, providing a description of geo-cultural, socio-identifying or artistic phenomena. Their identity is defined in contexts of topology of a physical area (especially a humanistic geography), selected theories of symbol and image, mythographic studies, ideograms of folklore and literary topics. The understanding of the very problem is more topoanalytical and environmental than political or ideological.

A theoretical basis for formulating the above-mentioned hypotheses is defined by an autonomous part of the work (*Abstract localization*) which could serve as a universal research model on other cases of constructing geo-cultural and geo-ethnic symbolism. It covers four segments of the key issue: 1) diversification of the notion of place from the perspective of natural history, and, particularly, a humanistic one; 2) order and occurrence of symbolic images in culture (according to their various conceptions and functions); 3) presence of the symbols of place in cultural products; 4) popularization of these symbols in literary texts. In the first two, a cross-sectional approach accentuating classical Western European and American theories dominates, in the remaining ones a broader Slavish comparative perspective, including a Russian one. Many of the works cited in the above-mentioned chapters are quoted functionally in subsequent chapters of the very thesis.

In the second part (*Concrete localization*) the attention is paid to natural and anthropogenic conditions of the formation of geo-cultural symbolism in Macedonia in the past and present (an increase in meanings in selected places). A subchapter devoted to stimuli coming from a physical geo-sphere is to emphasise the experience of a territorial community deriving from the nature of natural conditions. The next subchapter, larger and constituting the most important part of the whole study, concerns the phenomena taking place in the atmosphere, showing within its scope long transformations of a symbolic ethnography in cultural awareness of Macedonians and external observers of the Balkan area. The material in this part is rich in arguments in favour of the existence of a compact imaginative complex based on numerous detailed data from the field of material and spiritual culture of various epochs. As

a supplement appears here a vital exemplification (*Three symbolic horizons*), giving an image of an ethno-semantic production of values in three main places/towns of national memory, Salonica, Ochrid and Skopje.

Descriptions of Macedonian maps of a “microcosm imagined” close with a presentation of ideological and formal uses of attributes and roles of a locative universe of symbols in Macedonian literature and, to a limited extent, in folklore (*Topographies of words — attributes, messages, mediations*). It is an extended, initial skeleton of problems (selected examples mainly in footnotes) which requires a continuation in another work in the future.

Despite difficulties in creating a fixed and systematic catalogue of references to the category of place (too many examples, fickleness of valuing and composition of the community of users, etc.) it is possible to define social (discursive and psychological) as well as esthetic functions of historically reinforced images. The scope of their appearance in Macedonian area is presented in this work by means of a division into geosophic symbols, existential genesis and the ones of a cultural area. In geo-sphere selected loci develop with time in centres of symbolic influence fulfilling various functions as localizations with the objects: integration of collective identity, valorization of national tradition, spacious orientation, visualization of colloquial experience and construction of emotive matrices of imagination. What is striking is a predominance of collective affective images over a natural geometric analysis of the environment, which is connected with the need to codify generative experiences and the presence of auto-therapeutic practices in establishing national heritage. Constellations of “vital points” (symbolic zones) appear from the intention to reach, live or visit them, not an abstract vision, and become intentional subjects of affect condensation with time.

Cena 36 zł (+ VAT)

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-226-2365-7